

<http://www.arianafghanistan.com>

۲۰۱۶/۱۱/۰۵

دوکتور محمد ظاهر عزیز
سفیر سابق افغانستان در یونسکو

مقامات تصمیم گیر حکومت وحدت ملی بدون در نظر داشت منافع علیای فرهنگی و سیاسی کشور، دفتر نمایندگی دایمی افغانستان را در مقر سازمان تعلیمی، علمی و فرهنگی ملل متحد در پاریس بست. اینجانب این عمل نادرست حکومت را با تأثیرات منفی آن در برنامه های تعلیمی، علمی، فرهنگی، اطلاعات و حقوق بشر در کشور ما از طریق روزنامه آرمان ملی، تلویزیون طلوع نیوز و سایت آریانا افغانستان آنلاین به اطلاع هموطنان رساندم. در ضمن مقالات زیر که در چند بخش تقدیم خواهد شد، اهمیت و مقام این سازمان بزرگ تعلیمی، علمی و فرهنگی را در جهان و ضرورت روابط جدی و دایم را با این سازمان که حتماً به نفع کشور ما است با حرمت به هموطنان و خاصاً به فرهنگیان کشور تقدیم می نمایم.

سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)

قسمت اول

۱

برقراری صلح و امنیت جهانی و ایجاد همکاری های سیاسی، اقتصادی، علمی، فرهنگی و تبادل کالاهای بین جوامع بشری و دولت ها از اساسی ترین ضرورت ها و قدیمی ترین آرزوهای بشر بوده است. با وجود همه آرزوهای بشری، پیشبرد و تحکیم اهداف صلح بین المللی و دسترسی به رفاه عمومی مردم جهان بدون تأسیس و تشکیل نهاد هایی که آرزوهای بشر را تحقق بخشند و اهداف فوق الذکر را دنبال کنند میسر نبوده است.

در قرون گذشته، روابط میان جوامع و یا روابط بین الملل مبتنی بر روابط دو جانبه و یا چند جانبه میان جوامع مختلف و یا دولت ها موجود بود، اما با همه کوشش هایی که در سطح دولت ها در اروپا در قرن نوزدهم به منظور نظام بخشیدن همکاری های بین المللی صورت گرفت (کانگرس وینا در سال ۱۸۱۵م و کانگرس برلین در سال ۱۸۸۵م)، آن تلاش ها نتیجه چندانی نداشت زیرا که حوزه آن اقدامات محض به قاره اروپا محدود می شد.

با پیشرفت جوامع بشری و احتیاج بیشتر و سریعتر نه تنها برای تبادل اموال بلکه ضرورت برای شناخت مردم و دولت های قاره های دیگر و همچنان ضرورت به کسب وسیله مذاکره و تفاهم در جهت جلوگیری از جنگ های تباه

کن، لزوم همکاری همه جانبه میان دولت ها و برقراری روابط عادلانه خاصاً به منظور دسترسی به صلح و امنیت پایدار، از احتیاجات واقعی جوامع بشری به شمار می رفت.

پس از جنگ جهانی اول (۲۸ جولای ۱۹۱۴ - ۱۱ نوامبر ۱۹۱۸م) و مذاکرات جدی میان دولت های متفق به منظور ایجاد یک نهاد بین المللی، طرح نهایی میثاق برای جامعه ملل در کنفرانس صلح در ۲۸ اپریل ۱۹۱۹م مطرح شد و راه را برای تأسیس رسمی جامعه ملل به عنوان اولین سازمان بین المللی که کلیه اعضای جامعه بین المللی را در بر می گرفت، در ۱۰ جنوری ۱۹۲۰م باز کرد و این سازمان که در جهت نزدیک کردن دولت ها قدم های بزرگی را برداشت، تشکیل شد. با همه کوشش ها و اقدامات اولی در جهت نزدیک کردن دولت ها از جانب جامعه ملل، این سازمان بدلیل عدم ساختارهای مورد قبول همه و ضعف بنیادین نتوانست از وقوع جنگ جهانی دوم، جنگ ویرانگر و مدهش را که اسباب کشته شدن میلیون ها انسان را بوجود آورد و کشورهای زیادی را در جهان ویران ساخت، جلوگیری کند.

با وجود ناتوانی جامعه ملل از وقوع جنگ جهانی دوم، احساس ضرورت به تشکیل اجتماع جهانی جدیدی از دولت ها از بین نرفت بلکه شدیدتر شد. بالاخره، کشور های فاتح جنگ با اعتقاد و امید راسخ به این که تنها راه صلح و امنیت بین المللی، تشکیل یک سازمان جدید با ساختار و اهداف واضح و بلند پایه تر از جامعه ملل است، سازمان ملل متحد را تأسیس کردند.

منشور سازمان ملل متحد که در تاریخ ۲۵ جون ۱۹۴۵ به اتفاق آرای کشور های مؤسس در تالار آپرای سانفرانسکو تصویب شده بود، روز بعد از آن طی تشریفات در تالار اجتماعات مجدداً تأیید شد و بالاخره در ۲۴ اکتوبر ۱۹۴۵م پس از آنکه امریکا، انگلستان، چین، اتحاد جماهیر شوروی، فرانسه (کشور های دارای حق ویتو) و دیگر کشور های امضاء کننده سند تصویب منشور را تسلیم کردند، ملل متحد رسماً تأسیس گردید.

در ساختار ملل متحد ارکان های اصلی و فرعی زیادی وجود دارد که در این مبحث مورد نظر ما نیستند. علاوه بر آن سازمان های تخصصی ملل متحد که به موجب موافقت نامه بین کشور ها تأسیس شده و طبق اساسنامه های خود در زمینه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تربیتی، زراعتی، صحتی و سایر رشته های مرتبط دارای مسئولیت های وسیع بین المللی اند، طبق ماده ۶۳، وابسته به ملل متحد می باشند. این سازمان ها به نام مؤسسات تخصصی یاد می شوند.

یکی از این سازمان ها، سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) که در ضمن این مقاله و در قسمت های بعدی مورد بحث قرار خواهد گرفت، به هموطنان معرفی خواهد شد.

سازمان یونسکو یکی از بزرگترین سازمان های تخصصی ملل متحد به شمار می رود. یونسکو علاوه از کمک صاحبقدر به منظور تأمین و تحکیم صلح جهانی از طریق طرح و تطبیق برنامه های خود در رشته های تعلیم و تربیت، علوم، فرهنگ، ارتباطات و اطلاعات، رشته هایی که برای کشور های کمتر انکشاف یافته از آن جمله افغانستان اهمیت و ارزش بالاتر از تصور دارند، در شناخت و پذیرش همه ارزش ها و حقوق انسانی از طریق ارتقای فرهنگ و ارج گذاشتن به همه فرهنگ ها، از روز تأسیس تا امروز مصدر خدمات بزرگی برای جوامع بشری در همه قاره های جهان شده است و از همین جهت همکاری هوشیارانه و صمیمی با یونسکو برای افغانستان دارای

اهمیت زیاد است. در زمینه معرفی این سازمان، اهداف اساسی یونسکو، تشکیلات، برنامه های یونسکو و صورت کار و استفاده درست از این سازمان، به شرح مطالب زیر می پردازم:

قسمت اول: تاریخچه و اهداف اساسی یونسکو.

قسمت دوم: ساختار و ارکان های یونسکو.

قسمت سوم: روابط ناگسستنی میان اهداف، رسالت و رشته های فعالیت یونسکو:

قسمت چهارم: خلاصه رشته های فعالیت یونسکو (تعلیم و تربیه، علوم، فرهنگ و اطلاعات و ارتباطات)

قسمت پنجم: روابط و همکاری های یونسکو با افغانستان از ماه مارچ ۲۰۰۲ الی جون ۲۰۱۰م، زمانیکه اینجانب افتخار خدمتگزاری را به وطن به صفت سفیر و نماینده دایمی جمهوری اسلامی افغانستان در یونسکو و اسپسکو (سازمان اسلامی، تربیتی، علمی و فرهنگی)، داشتم.

قسمت ششم: معرفی مختصر سازمان اسلامی تربیتی، علمی و فرهنگی (اسپسکو) و روابط افغانستان با این سازمان اسلامی. قسمت هفتم: اهمیت و ضرورت شناخت کامل ملل متحد و سازمان های وابسته به آن به منظور استفاده درست از این سازمانها در جهت تأمین و تحکیم صلح، باز سازی و توسعه متداوم در کشور ما.

۱: تاریخچه تأسیس یونسکو:

نخستین سابقه همکاری بین المللی در زمینه امور تربیتی و فرهنگی به اوایل قرن بیستم باز می گردد. اولین تلاش در این زمینه در سال ۱۹۱۳م توسط دولت هالند صورت گرفت. دولت مزبور با دعوت از دولت ها برای شرکت در یک کنفرانس بین المللی در مورد تعلیم و تربیه، مسوده اساسنامه یک سازمان بین المللی تربیتی را نیز تهیه و تنظیم کرده بود. کنفرانسی که قرار بود در سال ۱۹۱۴ تشکیل شود به علت جنگ جهانی اول هرگز منعقد نشد. با تشکیل جامعه ملل، حکومت بلژیک و فرانسه پیشنهاد کردند که یک کمیسیون همکاری علمی به عنوان رکن مشورتی ایجاد شود. تشکیل چنین کمیسیونی با الحاق یک کمیته اجرایی در سال ۱۹۳۰م تقویت شد. در جهت تقویت و پر ثمر نمودن کمیسیون، فرانسه نیز در سال ۱۹۲۴م مؤسسه ای به نام "مؤسسه بین المللی همکاری علمی" تأسیس کرد که تا جنگ جهانی دوم به فعالیت خود ادامه می داد.

در اثنای جنگ جهانی دوم وزیران تعلیم و تربیه متفقین که در لندن اقامت داشتند و به فعالیت های فرهنگی خود ادامه می دادند، با تصویب یک قطعنامه در ۱۲ جولای ۱۹۴۵م از حکومت انگلستان درخواست نمودند که کنفرانسی در مورد ایجاد یک سازمان دایم تربیتی و فرهنگی در لندن برگزار نماید. در این کنفرانس که همان سال برگزار شد و حکومت ۴۴ کشور از جمله اعضای دایمی شورای امنیت در آن حضور داشتند، معاهده ای به تاریخ ۱۶ نوامبر ۱۹۴۵م در مورد تأسیس "سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد" (یونسکو) که مقرش در پاریس تعیین شده بود، به امضاء رسید. یونسکو در ۱۴ دسامبر ۱۹۴۶م به موجب قراردادی که با سازمان ملل متحد امضاء کرد به یک سازمان تخصصی وابسته به ملل متحد تبدیل شد و به آن ملحق گردید.

سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد که به طور خلاصه یونسکو نامیده می شود یکی از بزرگترین سازمان های تخصصی ملل متحد به حساب می رود.

۲: اهداف اساسی یونسکو:

فرانسه و انگلستان به عنوان دو کشوری که بیشترین صدمات را از جنگ جهانی دوم تحمل کرده بودند، پیشنهاد کردند که سازمانی با هدف فراهم ساختن و تأمین فرهنگ صلح به معنای واقعی کلمه، تأسیس شود. از نظر آنان سازمان جدید باید در راه (همبستگی فکری و اخلاقی بشریت) خدمت کند و مانع از وقوع جنگ جهانی دیگر شود. به همین سبب، بر حسب حکم ماده یک اساسنامه یونسکو، این سازمان با هدف پیشبرد صلح و رفاه همگانی در جهان از طریق ترویج تشریک مساعی میان ملت ها در امور تعلیم و تربیت، علوم و فرهنگ و همچنان تقویت احترام جهانی به عدالت، حاکمیت قانون، حقوق بشر و آزادی های اساسی، تأسیس شد. باید متذکر گردید که این اهداف نیز در منشور ملل متحد برای مردم جهان بدون تمایز از لحاظ نژاد، جنس، زبان یا مذهب مورد تأیید قرار گرفته است.

رسالت یونسکو بیش از هر چیز اخلاقی است و با روح انسان سر و کار دارد. بنا بر این یونسکو مأموریت یافته است که در مقام سازمانی برای (همکاری فکری) میان همه قشر های انسان در سطح بین المللی خدمت کند. از آنجا که صلح باید بر اساس همبستگی معنوی و فکری پی ریزی شود و از آنجا که (جنگ ها نخست در اذهان بشر آغاز می شود، دفاع از صلح نیز باید در ذهن انسان ها شکل گیرد و تقویت شود)، طوریکه در آغاز مقدمه اساسنامه یونسکو ذکر گردیده است. یونسکو با ازدیاد و تقویت مناسبات تربیتی، علمی و فرهنگی دو هدف کاملاً پیوسته را تعقیب میکند. اولین هدف یونسکو، توسعه جوامع بشری، که بالاتر از تقاضای ساده برای پیشرفت مادی، باید به شکل متداوم و وسیع به خواست های انسان پاسخ گوید، بدون آنکه میراث نسل های آینده را به خطر افکند یعنی اینکه با محیط زیست به حرمت معامله شود و از آن استفاده سوء نگردد.

دومین هدف یونسکو، برقراری فرهنگ صلح، بر اساس آماده ساختن وسایل در جهت تعلیم و تربیت کامل و همگانی به اتباع کشور ها به منظور درک حقایق و مشارکت کامل در برنامه های دیموکراتیک و انکشافی است. برای اینکه صلح پایدار، صادقانه و مورد قبول همه برقرار شود، در مقدمه اساسنامه یونسکو ذکر گردیده است که کشورهای امضاء کننده این اساسنامه (مصمم اند که دستیابی کامل و برابر به تعلیم و تربیه، جست و جوی آزاد حقایق، تبادل آزاد افکار و اندیشه ها و دانش را برای همگان تضمین کنند و روابط بین مردم خود را توسعه بخشیده، افزایش دهند تا با درک متقابل و بهتر به شناخت دقیق تر و حقیقی تر از آداب و رسوم یکدیگر مطلع شوند).

۳: کشور های عضو یونسکو:

در سال ۱۹۴۵، ۳۷ کشور اساسنامه یونسکو را به امضاء رساندند. این اساسنامه بعداً در سال ۱۹۴۶ مورد امضای بیست کشور دیگر قرار گرفت و بدین ترتیب این تعداد از اعضای نخستین بنیان گذاران سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد شدند. تا سال ۱۹۵۰ تعداد اعضای یونسکو به ۵۹ عضو رسید و در سال ۱۹۵۴ اتحاد جماهیر شوروی سابق به عنوان هفادمین عضو این سازمان در یونسکو عضویت حاصل کرد.

بین سال های ۱۹۶۰ و ۱۹۶۲ زمانیکه تعداد زیاد کشور های افریقایی استقلال سیاسی خود را به دست آوردند، ۲۴ کشور جدید التأسيس افریقایی نیز به این سازمان پیوستند. اما در سال ۱۹۸۴ یونسکو یکی از اعضای مهم خود یعنی ایالات متحده امریکا را که بر مدیریت و سیاست های سازمان انتقاد داشت و تصمیم به خروج از سازمان را گرفت، از دست داد. اندکی بعد انگلستان و سنگاپور نیز از سازمان کناره گیری کردند.

در اوایل سال ۱۹۹۰ با تحولات چشمگیری که در بلاک شرق اروپا ایجاد شد، عضویت آلمان شرقی بر اثر اتحاد با آلمان در دستگاه ملل متحد به شمول یونسکو حذف گردید. اندکی بعد با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سابق نیز سبب افزایش اعضا شد و ۱۲ عضو جدید بر اثر این فروپاشی به سازمان یونسکو پیوستند از جمله ارمنستان، آذربایجان، گرجستان، قزاقستان و قرغزستان. اندکی بعد نوبت کشور های یوگوسلاوی سابق شد و کشورهای نظیر بوسنی هرزگوین، اسلوانی و گروزی به این سازمان ملحق شدند.

از زمان تأسيس سازمان یونسکو، ۱۰ عضو در فواصل زمانی مشخص از سازمان کناره گرفتند. به عنوان مثال افریقای جنوبی در سال ۱۹۵۶ این سازمان را ترك کرد و در سال ۱۹۹۴ بعد از حذف نژاد پرستی دوباره به یونسکو ملحق شد. تمامی این ده کشور دوباره به یونسکو پیوستند. انگلستان یکبار دیگر در سال ۱۹۹۷ عضو یونسکو شد. در اکتوبر ۲۰۰۳ با برگشت ایالات متحده به یونسکو ترکیب اعضای آن به ۱۹۰ کشور عضو رسید. در حال حاضر زمانی که این مضمون تحریر می گردد، ۱۹۵ کشور جهان عضویت یونسکو را حاصل کرده اند. علاوه بر آن، یونسکو ۹ کشور همکار دارد که در کنفرانس عمومی یونسکو به حیث ناظر اشتراک می نمایند و از برنامه های یونسکو نیز استفاده می نمایند.

ادامه دارد